

DET 20. ÅRHUNDREDE

Michael Hertz: *Et ministerium finder sin form. Landbrugsministeriet 1896-1923*. (G.E.C. Gads Forlag, 1996). 360 s., 348 kr.

Bogen udkom i maj 1996 på Landbrugsministeriets 100-års dag. Det er en smuk bog med mange gode og velvalgte illustrationer. Teksten bringer meget nyt og er præget af den erfarne arkivmands solide studier. De første 100 sider er optaget af landbrugets udvikling, den statslige forvaltning af og lovgivningen om landbruget før ministeriets oprettelse; det er gode og nyttige oversigter – om end meget er kendt i forvejen i forskellige forbindelser. Den egentlige historik om Landbrugsministeriet har to hovedemner, dels ministeriets indre historie, dels de sager, ministeriet arbejdede med.

I skildringen af den indre historie er Michael Hertz på hjemmebane: Personalets rekruttering, arbejde og gangen i det daglige arbejde belyses så grundigt, som arkivalierne tillader; måske ofres der vel megen plads på kontorordenen, til gengæld savnes der udblik til og sammenligning med forholdene i den øvrige administration. Lønforholdene er således lidet oplyst, når det blot siges, hvor stor lønnen var for en fuldmægtig, uden at den sammenlignes med andre indtægter i samfundet. Opregningen af antal udgående skrivelser er heller ikke meget oplysende, når det ikke er muligt at karakterisere brevene (var det rent rutinemæssige meddelelser, var det breve, der havde krævet tænkning?).

Skildringen af ministeriets sager er meget indgående: Alle sager er med. Dette sker i nogen grad på bekostning af fyldigere redegørelser for de mere betydningsfulde sager, hvor andre sager måske blot havde krævet en konstate-

ring. Til gengæld giver det et mere fuldstændigt billede af ministeriets virke.

Tilbage står, at man kan beklage, at fremstillingen standser i 1923. De følgende årtier gav Landbrugsministeriet en helt anden og større position i det politiske liv, og dets forvaltning var langt mere indgribende i samfundsudviklingen.

Vagn Dybdahl

Henrik Larsen: *Alberti-Katastrofen*. (Politisk Revy, 1996). 219 s.

Det er en god folkebiblioteksbog: velskrevet og veldisponeret, hele litteraturen er anvendt, og der er gode illustrationer. Der er ikke væsentligt nyt, bortset fra noget om familiens historie og en del om Albertis tid i fængslet samt om hans sidste år efter løsladelsen. Til gengæld er titlen noget misvisende; bogen handler mere om Albertis liv end om katastrofen og dens virkninger i samfundet. Albertis virke som politiker er der ikke meget om og slet ikke noget ukendt.

Vagn Dybdahl

Jacob Christensen: *K.K. Steincke. Mennesket og politikerens*. (Christian Ejlers Forlag, 1998). 342 s., 348 kr.

I mange henseender er dette en mønsterværdig bog: Der er detaljeret indholdsfortegnelse, fyldige noter og henvisninger, sag- og personregistre (det sidste omfatter dog ikke alle de fyldige billedtekster!). Dertil kommer, at bogen er særdeles velskrevet. Forfatteren, der er cand.scient.pol. og ph.d. i statskundskab, har tidligere offentliggjort en række afhandlinger om socialpolitikens historie og er dermed fortrolig med et af Steinckes arbejdsområder.

Der har ikke tidligere manglet skildringer af Steincke, først og fremmest hans egne erindringer, der kom i fem bind i årene 1945-54, hvor han blandt andet byggede på sit omfangsrige arkiv. Bortset fra forskellige enkelte begivenheder har den nye biografis forfatter da heller ikke meget nyt at bringe om Steinckes liv og dets forløb. Til gengæld er der tale om en meget givende vurdering af hans indsats, dette gælder både Steinckes forfatterskab, hans virke som administrator og hans førte politik.

Efter Jacob Christensens tidligere studier kunne man have ventet, at der i bogen var kommet en overvægt af de socialpolitiske emner. Dette er ikke tilfældet; både Steinckes forfatterskab og politik er behandlet i naturligt omfang og med en velafbalancering i vurderingen af Steinckes styrke og svagheder. Selv om Jacob Christensen er meget bredt orienteret, er det dog påfaldende, at han som hovedregel ikke søger at fastslå Steinckes politiske indflydelse, når det gælder sager uden for konkrete administrative afgørelser og lovgivning. Betød hans mange artikler og skrifter og hans mange reformer noget afgørende eller påvirkede de synspunkter uden for mere snævre kredse? I hvor høj grad stod han alene med sine standpunkter? Hans forsvar for det parlamentariske system burde nok også have været sat ind i sammenhæng med tilsvarende bestræbelser fra anden side. Steincke stod ikke alene, blev måske oven i købet drevet frem af andre politiske kræfter. Besvarelsen af disse spørgsmål ville imidlertid være meget tidskrævende, hvis i det hele taget mulig; men spørgsmålene burde nok alligevel have været rejst. De ville næppe heller have rokket ved bogens konklusion, at det er »vanskeligt at forholde sig entydigt til Steincke ... Både manererne og det oprigtige er med hele vejen... Det har ikke været helt lige

til for omgivelserne at få hold på Steincke.« Det står dog fast, at Steinckes erindringer er et hovedværk i politisk memoireskrivning fra det 20. århundrede; men at de fra nu af ikke bør læses uden samtidig læsning af Jacob Christensens bog.

Vagn Dybdahl

John T. Lauridsen (red.): *Det illegale Land og Folk og andre publikationer fra Danmarks Kommunistiske Parti, januar 1945 – 5. maj 1945.* (Det kongelige Bibliotek, 1997). 105 s.

I årene 1979-81 udsendtes på forlaget ZAC fire bind med optryk og genudgivelser af det illegale *Land og Folk* og andre publikationer fra DKP. Tidsmæssigt dækkede bindene perioden september 1941 til december 1944. Et femte bind dækkende perioden januar-maj 1945 var planlagt, men udkom aldrig.

Denne lakune har Det kongelige Bibliotek, som råder over en nærmest komplet samling af danske illegale publikationer, nu udfyldt. Hvad angår udgivelsesprincipper, har redaktøren valgt at knytte direkte an til de første fire bind. Det betyder, at de enkelte publikationer så vidt muligt er fotografisk gengivet i det oprindelige format, og at videnskabelige kommentarer er undladt. Det sidste ud fra den betragtning, at det for det første ikke var de oprindelige udgiveres hensigt, og for det andet ville have krævet betydelige ressourcer. Redaktøren har vurderet den øjeblikkelige brugsværdi højere end et stort anlagt projekt med usikre realiseringsmuligheder. Der peges derimod på behovet for en egentlig undersøgelse af *Land og Folk* som opinionsdanner og nyheds- og mobiliseringsfaktor.

Hvad angår en indføring i den illegale kommunistiske presse, henvises i indledningen til relevant litteratur.